

IRRA
INTERNATIONAL
Refugee Rights Association
Uluslararası Mülteci Hakları Derneği

ÇALIŞTAY SONUÇ RAPORU

KONU: Özgürlük ve Güvenlik Hakkı
Kapsamında Uygulamada
Yaşanan Hak İhlalleri

Kasım, 2025
İSTANBUL

SUNUŞ

Uluslararası Mülteci Hakları Derneği tarafından 28 Kasım 2025 tarihinde gerçekleştirilen “Özgürlük ve Güvenlik Hakkı Kapsamında Uygulamada Yaşanan Hak İhlalleri - 2” başlıklı çalıştayın çıktısı olarak ortaya koyduğumuz bu rapor, oldukça geniş kapsamlı yürütülen hazırlık süreci ve yoğun bir kolektif emeğin sonucudur. Bu çalıştay, bir gün içerisinde gerçekleştirilen birkaç saatlik bir toplantı olmanın ötesinde; aylar süren hazırlık, istişare ve planlama sürecinin ürünüdür.

Program akışı oluşturulurken sahada uzun yıllardır karşılaştığımız yapısal sorun alanları dikkate alınmış; özellikle geri gönderme merkezlerinde ve idari gözetim süreçlerinde yoğunlaşan hak ihlallerine odaklanılmıştır. Oturum başlıkları belirlenirken hem önceki çalıştaylardan edinilen deneyimler hem de son dönemde farklı illerden tarafımıza iletilen uygulama farklılıkları değerlendirilmiştir.

Çalıştayın hazırlık sürecinde özellikle farklı illerden avukatların, sivil toplum temsilcilerinin ve uygulayıcıların katılımını önceleyerek aynı idari işlemlerin Türkiye’nin farklı bölgelerinde nasıl uygulandığını karşılaştırmalı biçimde ortaya koyabilmek amaçlanmıştır. Nitekim çalıştay boyunca, aynı gün içerisinde farklı geri gönderme merkezlerinde yaşanan benzer sorunların; yerel uygulamalar, idari yaklaşımlar ve yargısal pratikler doğrultusunda nasıl farklılaştığını birlikte değerlendirme imkânı oluşmuştur.

Çalıştayda yöntem olarak ise hiyerarşik bir konuşma düzeni yerine, tüm katılımcıların aynı masa etrafında söz alabildiği, deneyimlerini doğrudan aktarabildiği katılımcı bir model benimsenmiştir. İlk oturumlarda sahada karşılaşılan sorunların tespiti yapılmış; devam eden oturumlarda ise bu tespitler üzerinden çözüm önerileri, hukuki stratejiler ve ortak savunuculuk imkânları tartışılmıştır. Raportörler tarafından sistematik biçimde kayda alınan katkılar, ortak temalar altında bir araya getirilerek bu rapora dönüştürülmüştür.

Bu çalışma, Uluslararası Mülteci Hakları Derneği olarak uzun yıllardır sürdürdüğümüz izleme, dava takibi, savunuculuk ve raporlama faaliyetlerinin bir devamı ve çıktısı niteliğindedir. Çalıştay, sahada biriken deneyimin kolektif bir hafızaya ve ortak bir metne dönüştürülmesi ve dağınık görünen sorun alanlarının daha geniş bir çerçevede ele alınmasını hedeflemiş ve başarmıştır. Bu yönüyle çalıştay sonucunda oluşturulan işbu rapor, yalnızca bireysel gözlemlerin değil; ortak aklın, mesleki dayanışmanın ve hak temelli bir yaklaşımın somut bir çıktısı olarak uygulayıcılara ve idarecilere katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Son yıllarda gerek derneğimizce yapılan çalışmalar sırasında tespit edilen ihlaller ve aksaklıklar gerekse sahadaki diğer uygulayıcıların derneğimize ilettiği sorun-

ların derlenerek, çözüm önerileri ile birlikte hazırlanan bu rapor derneğimizce ileriki dönemlerde yapılacak çalışmaların da temelini oluşturmaktadır.

Çalıştay boyunca özgürlük ve güvenlik hakkı başta olmak üzere, avukata erişim, etkin başvuru hakkı, insan onuruna yakışır tutulma koşulları ve kırılgan grupların korunması gibi temel ilkeler çerçevesinde yer alan tespitler ile uygulamadaki sorunlar görünür kılınmış ve çözüm yollarını somutlaştırılmıştır.

Çalıştayı hazırlanmasına katkı sunan tüm meslektaşlarımıza, farklı illerden gelerek deneyimlerini paylaşan katılımcılara, TİHEK, UNHCR gibi sorunların çözümüne farklı perspektiflerle yaklaşan partnerlerimize, oturumlarda paylaştıkları görüşleriyle süreci zenginleştiren herkese ve emeği geçen arkadaşlarımıza içtenlikle teşekkür ederiz. Ortak akıl ve dayanışma ile yürütülen bu çalışmaların, hak temelli bir göç politikasının güçlenmesine katkı sağlayacağına inanıyoruz.

Bu raporun, uygulayıcılar, karar vericiler ve hak savunucuları açısından yol gösterici ve dönüştürücü bir kaynak olmasını temenni ediyoruz.

Av. Zeynep ERTEKİN

ÇALIŞTAY DÜZENLEME KOMİTESİ

▪ Av.Zeynep Ertekin	Komite Başkanı
▪ Öğr.Gör.Rıdvan Akın	Komite Üyesi
▪ Av.Derya Oruç Sezgin	Komite Üyesi
▪ Av.Elif Akın	Komite Üyesi
▪ Av.Seher Alperen	Komite Üyesi
▪ Tuğba Semerci	Komite Üyesi
▪ Fatma Zehra Koçtar	Komite Üyesi
▪ Av.Rumeysa Dinç Bıçakcı	Komite Üyesi

KATILIMCILAR

▪ Av. Abdullah Resul Demir	IRRA Yönetim Kurulu Başkanı
▪ Av. İbrahim Ergin	IRRA Başkan Yardımcısı
▪ Davut Erdem Şaraldı	IRRA Genel Sekreteri
▪ Rıdvan Akın	IRRA Yönetim Kurulu Üyesi
▪ Av. Halit Ali	IRRA Kurumsal İlişkiler Yöneticisi
▪ Av. Zeynep Ertekin	IRRA Hukuk Kurulu Başkanı
▪ Av. Rumeysa Dinç Bıçakcı	IRRA Koruma Sektörü Yöneticisi
▪ Av. Elif Akın	IRRA Koruma Sektörü Yöneticisi
▪ Av. Seher Alperen	IRRA Mülteci Koruma Hukuk Danışmanı
▪ Av. Büşra Şafak	IRRA Mülteci Koruma Hukuk Danışmanı
▪ Av. Derya Oruç Sezgin	IRRA Mülteci Koruma Hukuk Danışmanı
▪ Av. Gül Sena Gökdoğan	UNHCR - BMMYK
▪ Av. Melahat Demir	TİHEK - Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
▪ Av. Sümeyye Gökce	Yeryüzü Çocukları Derneği
▪ Başak İrem Coşkun	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Arş. Gör.
▪ Av. Ahmet Abuhamda	İstanbul 2 Nolu Barosu
▪ Av. Uğur Yıldırım	İHH Mütevelli Üyesi
▪ Av. Furkan Topçu	İstanbul 2 Nolu Barosu
▪ Av. İrem Geçmez	Ankara Barosu
▪ Av. Nurali Çitil	Antalya Barosu
▪ Av. Abdulhalim Yılmaz	İstanbul Barosu

▪ Av. Nüveyba Güneş	İstanbul 2 Nolu Barosu – WOLAS
▪ Av. Abdulkadir Tok	Şanlıurfa Barosu
▪ Av. Lemi Keleş	Samsun Barosu
▪ Av. Sedat Albayrak	İstanbul Barosu
▪ Av. Rumeysa Kabaoğlu	İstanbul Barosu
▪ Av. Ayşegül Karpuz	İzmir Barosu
▪ Av. Hilal Ateş	Kocaeli Barosu
▪ Av. Cumali Şimşek	Gaziantep Barosu
▪ Av. Yusuf Bıçakçı	Sakarya Barosu / TBB Mülteci Hakları Komisyonu
▪ Av. Kader Sevimli	Bursa Barosu
▪ Av. Şeyma Pala	Adana Barosu
▪ Av. Sümeyye Yıldız	İstanbul Barosu
▪ Av. Sıraç Tapan	İstanbul Barosu
▪ Av. Beyza Zengin	İstanbul Barosu
▪ Tuğba Semerci	IRRA Koruma Sektörü Koordinatörü
▪ Av. Mehmet Burak Kaya	IRRA Saha Koordinasyonu ve Ağ Geliştirme Yöneticisi
▪ Özlem Dilara Kadir	IRRA Gönüllü Ekibi Yöneticisi
▪ Fatma Zehra Koçtar	IRRA Gönüllü Ekibi Üyesi
▪ Saadettin Akta	IRRA Gönüllü Ekibi Üyesi
▪ Av. M. Enes Memduhoğlu	IRRA Gönüllü Ekibi Üyesi

1. GİRİŞ ve AMAÇ

Uygulamada Yaşanan Hak İhlalleri- 2 Çalıştayı Uluslararası Mülteci Hakları Derneği tarafından 28 Kasım 2025 tarihinde Ottoman's Deluxe Life Hotel'de farklı illerden avukatlar, sivil toplum temsilcileri ve uygulayıcıların katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Uygulamada Yaşanan Hak İhlalleri- 2 Çalıştayı'nda, yabancılar hukuku alanında Türkiye genelinde yaşanan hak ihlallerinin tespiti, illere göre farklılaşan uygulamaların karşılaştırılması yapılmış ve ortaya konulan problemler hakkında çözüm yolları tartışılmıştır.

Uygulamada Yaşanan Hak İhlalleri- 2 Çalıştayı dört oturum şeklinde yürütülmüş olup ilk iki oturumda katılımcıların karşılaştığı problemler tespit edilmiş ve son iki oturumda tespit edilen problemler hakkında fikir alışverişi yapılarak çözüm önerileri geliştirilmiştir.

2. YÖNTEM

Uluslararası Mülteci Hakları Derneği tarafından gerçekleştirilen Uygulamada Yaşanan Hak İhlalleri- 2 Çalıştayı'nda Türkiye'nin her bir bölgesinden olacak şekilde avukat, sivil toplum temsilcisi ve uygulayıcı katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Uluslararası Mülteci Hakları Derneği tarafından gerçekleştirilen çalıştayda, tüm katılımcılar aynı masada yer almış; hiyerarşik bir konuşma düzeni oluşturulmaksızın, moderatör eşliğinde söz alarak görüş, deneyim ve değerlendirmelerini paylaşmışlardır.

Oturumlar, önceden belirlenen tematik başlıklar çerçevesinde yapılandırılmış; her bir katılımcının sahadaki uygulama deneyimlerini ve karşılaştığı sorunları aktarmasına imkân tanınmıştır. Katılımcı katkıları, raportörler tarafından sistematik şekilde not alınmış ve ortak temalar altında sınıflandırılmıştır.

Çalıştayın ilk iki oturumunda, yabancılar hukukunun uygulamasında karşılaşılan hak ihlallerinin tespitine odaklanılmış; son iki oturumda ise bu ihlallere yönelik çözüm önerileri, iyi uygulama örnekleri ve hukuki stratejiler tartışılmıştır.

Çalıştay kapsamında paylaşılan görüşler, katılımcıların mesleki deneyimlerine ve uygulamada karşılaşılan somut vakalara dayanmaktadır. Bu doğrultuda hazırlanan rapor, bireysel görüşlerden ziyade, çalıştay süresince ortaya çıkan ortak sorun alanlarını ve çözüm önerilerini yansıtmayı amaçlamaktadır.

3. OTURUMLARDA TESPİT EDİLEN PROBLEMLER

3.1. Avukata Erişim ve Etkin Başvuru Hakkı Kapsamında Tespit Edilen Problemler

Uygulamada Yaşanan Hak İhlalleri- 2 Çalıştay'ına katılan katılımcılar tarafından, yabancıların avukata erişim hakkının kısıtlandığı ve dolayısı ile etkin başvuru hakkının ihlal edildiği belirtilmiş ve bu kapsamda dile getirilen problemler aşağıda listelenmiştir;

- İzmir ilinden katılan katılımcılar tarafından, geri gönderme merkezinde yabancı ile yapılan görüşmelerin on beş dakika ile sınırlandırıldığı, söz konusu süre sınırının bekleyen kişi olup olmadığına bakılmaksızın uygulandığı, tercüman ile yapılan görüşmelerde söz konusu sürenin yeterli olmadığı dile getirilmiştir.
- İstanbul ilinden katılan katılımcılar tarafından, Arnavutköy Geri Gönderme Merkezi'nde bulunan avukat görüş odalarının fiziki koşullarının yetersiz olduğu, ses problemlerinin olduğu, mahremiyet ilkesini ihlal eder şekilde birden fazla yabancı ve avukatın aynı görüş odasında görüşme yaptığı, görüşlerin süre ile sınırlandırıldığı dile getirilmiştir.
- Yine aynı şekilde, Arnavutköy Geri Gönderme Merkezi'nde avukatların görüş taleplerinin yalnızca mesai saatlerinde gerçekleştirildiği ve servis saatleri d öğrultusunda kısıtlandığı, yabancıların geri gönderme merkezinde bulunmasına rağmen toplama merkezinde, polis veya jandarma kısmında bulunduğu gerekçesi ile görüşün yaptırılmadığı dile getirilmiştir.

- Avukata erişim hakkına getirilen sınırlamaların özellikle Türkiye Barolar Birliği'nin Göç İdaresi Başkanlığı ile gerçekleştirdiği protokol neticesinde daha da kötüleşeceği, süre ve kişi ile sınırlandırma getirilen hükümlerin bulunması sebebiyle söz konusu problemlerin daha fazla yaşanacağı dile getirilmiştir.
- Katılımcılar, 6458 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik ile birlikte sınır dışı etme kararının iptalini konu edinen iptal davalarında duruşmanın Mahkeme'nin takdirine bırakılmasını etkin başvuru hakkını ihlal ettiği, yabancının duruşmaya çıkmasını engelleyerek yabancının kendisini ifade etmesinin önüne geçildiği belirtilmiştir.

3.2. Geri Gönderme Merkezi Kaynaklı Problemler

Uygulamada Yaşanan Hak İhlalleri- 2 Çalıştay'na katılan katılımcılar tarafından, geri gönderme merkezi kaynaklı birçok problemin olduğu ifade edilmiş ve bu kapsamda dile getirilen problemler aşağıda listelenmiştir;

- Uygulamada Yaşanan Hak İhlalleri- 2 Çalıştay katılımcıları, geri gönderme merkezine alınan yabancıların işlem dosyasının dava açma süresi olan 7 günlük süreyi ihlal edecek şekilde hazırlandığı, bu sebeple çoğu zaman vekaletname ve dosya örneği alınmaksızın dava açmak zorunda kaldıkları beyan edilmiştir.
- İzmir ve Bursa ilinden katılan katılımcılar tarafından, geri gönderme merkezlerinde kapasite ve personel yetersizliği olduğu, geri gönderme merkezlerinin misafir ettiği yabancı sayısı kadar kapasitelerinin bulunmadığı, yabancıların yerde yatmak zorunda kaldığı ifade edilmiştir.

- Özellikle İzmir ilinden katılan katılımcılar tarafından, İzmir Geri Gönderme Merkezi'nde hijyen ve böcek probleminin bulunduğu, yatak çarşaflarının düzenli değiştirilmediği, odalarda böcek sorununun olduğu belirtilmiştir.
- Yine, İzmir ilinden katılan katılımcılar tarafından, geri gönderme merkezlerinde temizlik, hijyen ve böcek problemlerinin olduğu, söz konusu problemlerden geri gönderme merkezi personellerinin haberdar olduğu ancak giderim için herhangi bir adım atılmadığı yabancılar tarafından katılımcılara iletildiği belirtilmiştir.
- Çalışmaya katılan tüm katılımcılar tarafından, hasta ve çocuklu yabancıların ilaç, mama, bez vb. ihtiyaçlarının giderilmediği, söz konusu ihtiyaçların dışarıdan yabancıların ailesi veya avukatı tarafından giderilmek istenildiğinde ilaç, mama, bez vb. herhangi bir eşyanın teslim alınmadığı ve yabancıların söz konusu durumlar sebebiyle mağduriyetler yaşandığı dile getirilmiştir.
- İstanbul, Şanlıurfa ve İzmir ilinden katılan katılımcılar tarafından, ebeveynleri ile geri gönderme merkezinde tutulan yabancı çocukların eğitimi için herhangi bir yapının veya öğretmenin bulunmadığı, çocuklar için bir oyun alanının bulunmadığı, söz konusu durumun çocukların gelişimi üzerinde negatif etkiler bıraktığı ve devletin pozitif yükümlülüklerini ihlal ettiği belirtilmiştir.
- Tüm katılımcılar tarafından, sağlık problemi olan yabancıların geri gönderme merkezi hekimini görme taleplerinin karşılanmadığı, herhangi bir raporu bulunmayan yabancıların hastaneye sevk edilmediği, hastaneye sevki gerçekleşen yabancıların geri gönderme merkezine geri getirilmesi halinde ise doktor tarafından reçete edilen ilaçların çoğu zaman çok geç verildiği ifade edilmiştir.
- Yine tüm katılımcılar tarafından, kırılgan grupların özellikle hasta, yaşlı ve hamile bireylerin beslenme ihtiyaçlarının tam olarak karşılanmadığı, farklı ülkelerden, farklı etnik grupları içerisinde barındıran geri gönderme merkezlerinde yalnızca Türk yemeklerin piştiği ve yabancıların yetersiz beslenmeye maruz bırakıldıkları ifade edilmiştir.
- Bunun yanı sıra, tüm katılımcılar tarafından Geri Gönderme Merkezi'nde bulunan yabancıların statü taleplerinin alınmadığı, özellikle Ankara Geri Gönderme Merkezi'nde statü talepli dilekçelerde evrak kayıt numarası verilmediği bu uygulamanın diğer geri gönderme merkezlerinde de mutad uygulama olarak yaşandığı ancak ısrar edildiğinde ilgili evrak kayıt numarasının alınabildiği, bunun haricinde sunulan dilekçeler için ise evrak kayıt numarası alınması hususunda avukatların uzun süreler bekletildiği ifade edilmiştir.

3.3. İdari Gözetim Kaynaklı Problemler

Uygulamada Yaşanan Hak İhlalleri- 2 Çalıştay'ına katılan katılımcılar tarafından, yabancılar hakkında tesis edilen idari gözetim kararları ve söz konusu kararların itirazların incelenmesine yönelik birçok problemin olduğu ifade edilmiş ve bu kapsamda dile getirilen problemler aşağıda listelenmiştir;

- Çalışmaya katılım gösteren tüm katılımcılar tarafından, hakkında sınır dışı etme kararı alınan her yabancı hakkında doğrudan matbu ve gerekçesiz bir şekilde idari gözetim kararı tesis edildiği, yabancılar hakkında alternatif yükümlülük değerlendirmesinin yapılmadığı dile getirilmiştir.
- Yine aynı şekilde, aylık idari gözetim değerlendirmelerinde herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın idari gözetim halinin matbu olarak uzatıldığı, yabancı hakkında alternatif yükümlülük ve zaruret değerlendirmesinin idare tarafından yapılmadığı ve 6458 Sayılı Kanun ve İdari Gözetime Alternatif Yükümlülüklerle İlişkin Yönetmelik'te düzenlenen birçok alternatif yükümlülüğün ülkemizde uygulanmasına başlanmadığı sıklıkla dile getirilmiştir.
- Katılımcılar tarafından yabancılar hakkında tesis edilen idari gözetim kararına karşı Sulh Ceza Hakimliği'ne yapılan itirazlarda vekalet pulu ve suret harcı ödemesinin alındığı, söz konusu durumun özgürlük ve güvenlik hakkını ihlal ettiği beyan edilmiştir.
- Katılımcılar, yabancılar hakkında tesis edilen idari gözetim kararına karşı Sulh Ceza Hakimliği'ne yapılan itirazların da etkin bir biçimde incelenmediği, dilekçelerin okunmadığı, yabancı hakkında meydana gelen gelişmeler dikkate alınmaksızın Sulh Ceza Hakimleri'nin rutin olarak ret kararları verdiği, söz konusu ret kararlarının ise kesin olması ve başkaca bir itiraz yolu olmaması sebebiyle özgürlük ve güvenlik hakkını ihlal ettiğini ifade etmişlerdir.
- Kocaeli'nden katılan katılımcılar tarafından, Sulh Ceza Hakimliği'nin kabul kararı verdiği yabancıların Geri Gönderme Merkezi idaresi tarafından yabancının salıverilmesinin önüne geçilmek amacıyla başka illere sevk edildiği ifade edilmiştir.

3.4. Gönüllü Geri Dönüş Uygulamalarında Tespit Edilen Problemler

Uygulamada Yaşanan Hak İhlalleri- 2 Çalıştay'ına katılan katılımcılar tarafından, gönüllü geri dönüş uygulamasının hukuka aykırı ve hak ihlallerine sebebiyet verecek şekilde sürdürüldüğü belirtilmiş ve söz konusu duruma ilişkin tespit edilen problemler aşağıda listelenmiştir;

- Katılımcılar, yabancılar hakkında uygulanan gönüllü geri dönüşün çoğu

zaman yabancılara uygulanan baskı ve tehdit ile mümkün kılındığını, gönüllü geri dönüş formlarının yabancılara okutulmadığı ve yabancının anlayacağı bir dilde düzenlenmediği, çoğu zaman elbise ve para teslimi yapmak için imzalanması gereken belgeler olarak inandırılarak imzalatıldığını ifade etmişlerdir.

- Yine aynı şekilde, Şanlıurfa ilinden katılan katılımcılar tarafından, alıkonularak geri gönderme merkezine getirilen yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı tesis edilmeksizin gönüllü geri dönüşün kabul ettirilmeye çalışıldığı belirtilmiştir.

3.5. Uygulamada Tespit Edilen Problemler

Uygulamada Yaşanan Hak İhlalleri- 2 Çalıştay'ına katılan katılımcılar tarafından, yabancılar hukuku alanından uygulamada sıklıkla karşılaşılan problemler görülmüş ve söz konusu problemler aşağıda listelenmiştir;

- Çalıştay katılımcıları, yabancılar hakkında tesis edilen idari para cezalarının ödemesinin yalnızca yabancı tarafından yapılabildiği bu durumun vekaletname ilişkisini zedelediğini dile getirmiştir.
- Yabancıların ikame etmiş oldukları davalarda kurum avukatı lehine hükmedilen vekalet ücretinin ödenmemesi halinde yabancının herhangi bir işleminin yapılmadığı, taleplerinin değerlendirilmediği belirtilmiştir.
- İdarelerin birçok genelge ve yönerge çıkardıkları ancak söz konusu düzenleyici işlemlerin ilan edilmediği, yayımlanmadığı ve bu sebeple birçok işlemin temel dayanağının yabancı ve avukatı tarafından bilinmediği belirtilmiş ve söz konusu düzenleyici işlemlerin yayımlanmasının hukuk devleti ilkesini ihlal ettiği belirtilmiştir.

4.ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Katılımcılar tarafından yukarıda tespit edilen problemler hakkında fikir alışverişi yapılarak aşağıda listelenen çözüm önerileri tespit edilmiştir;

- Avukatların, geri gönderme merkezlerinde yalnızca mesai saati içerisinde görüşme yapabilme probleminin çözümü için, mesai saatleri dışında görüşme yapmak amacıyla geri gönderme merkezlerine gidilerek görüşme talebinde bulunulup akabinde söz konusu talebin reddi halinde ise davalama yapılmasının faydalı olacağı belirtilmiştir.
- Avukatların geri gönderme merkezlerindeki görüş odalarının fiziksel koşullarının yetersizliği probleminin çözümü için, görüş odalarının Avukatlık Kanunu madde 50/2'ye aykırılık teşkil ettiği belirtilerek iyileştirme talebinde bulunulup akabinde dava sürecinin yönetilmesinin faydalı olacağı ifade edilmiştir.
- Türkiye Barolar Birliği ve Göç İdaresi Başkanlığı arasında imzalanan proto-

kolün avukatın görüş sürelerini sınırlandıran maddelere karşı iptal davası açılabileceği ifade edilmiştir.

- İdari gözetimin matbu bir şekilde uzatılmasından kaynaklı problemlere ilişkin, idari gözetime ilişkin yapılan aylık değerlendirmelerin idari işlem olduğu, 6458 Sayılı Kanun'da itiraz mercii olarak gösterilen kararın yabancı hakkında tesis edilen ilk idari gözetim karar olduğu, idare tarafından yapılan aylık değerlendirmelerin idari işlem teşkil ettiği idari işleme itiraz için muhatap idareye başvuru yapıp akabinde iptal davasına konu edinelebileceği ifade edilmiştir.
- Avukatların geri gönderme merkezinde bulunan ancak toplama merkezinde veya kayıt işlemlerinin gerçekleşmemesi sebebiyle görüştürülmemesi probleminin çözümü için yabancıların avukatları ile görüştürülmemesinin etkin başvurma hakkının ihlali kapsamında yürütmenin durdurulması talepli olacak şekilde davalama yapılabileceği belirtilmiştir.
- İdari gözetim itirazlarının tüm ülke genelinde yoğun şekilde reddedilmesi halinin çözümü için, kronik bir şekilde ret veren ve yabancı hakkında meydana gelen gelişmeleri dahi göz önünde bulundurmadığı anlaşılan hakimler hakkında Hakim ve Savcılar Kurulu'na şikayette bulunulabileceği tespit edilmiştir.
- İdari gözetim itirazlarının etkin bir şekilde değerlendirilmesini sağlamak amacıyla Sulh Ceza Hakimliği'ne yapılan itirazlarda duruşma talep edilebileceği belirtilmiştir.
- Yine aynı şekilde, idari gözetim itirazlarının sürekli reddedilmesi sebebiyle, Adalet Bakanlığı'ndan idari gözetim itiraz kabul ve ret kararlarının verilerinin talep edilerek söz konusu itiraz yolunun etkisiz olduğuna ilişkin bir davalama yapılabileceği ifade edilmiştir.

- İdari gözetim itirazı yapılırken vekalet suret harcı ve pul ödemesinin zorunlu olması durumunun çözümü için ise söz konusu masrafların özgürlük ve güvenlik hakkını ihlal ettiği, idari gözetimin bir yanı ile tutuklamaya benzemesi ve tutukluluğa yapılan itirazlarda pul ve suret harcı ödemesinin bulunmadığı göz önünde bulundurularak davalama yapılabileceği belirtilmiştir.
- İdari Gözetime Alternatif Yükümlülöklere İlişkin Yönetmelik'te belirtilen alternatif yükümlölüklerin uygulanması amacıyla idareye talepte bulunmanın gerektiğı belirtilmiştir.
- Geri gönderme merkezlerinde meydana gelen işkence, kötü muamele ve insanlık dışı davranış iddialarının önüne geçebilmek amacıyla tüm göç personellerine görüntü ve ses kaydı alan yaka kamerası takılmasının ve kameranın aktif bir şekilde çalışıp çalışmadığının sorumluluğı ilgili personele ait olacak şekilde düzenlemeler yapılmasının uygulama açısından çokça önemli olduğı ve söz konusu çözüm önerisinin ilgili ve yetkili birimlere aktarılmasına karar verilmiştir.
- Sınır dışı etme kararının iptalini konu edinen yargılamalarda duruşmanın mahkemenin takdirine bırakılmasının etkin başvuru hakkının ihlal ettiğı gerekçesiyle davalama yapılabileceğı belirtilmiştir.
- Yabancılar hukuku alanında meydana gelen birçok düzenlemenin genelge ve yönerge ile sağlandığı, söz konusu genelge ve yönergelerin yayımlanmaması hususunda ise stratejik davalama yapılmasının verimli olacağı görüşüne varılmıştır.
- Geri Gönderme Merkezi'nde dilekçe sunulması ve evrak kayıt numarası bekleme sorununun çözümü için Göç İdaresi Müdürlükleri'nin keş adreslerinin veyahut bir posta adreslerinin olmasının sağlanması, derkenar ve diğer taleplerin bu suretle idarelere gönderilebilmesinin mümkün kılınması için gerekli çalışmaların yapılması gerektiğı belirtilmiştir.

5. SONUÇ

Uluslararası Mülteci Hakları Derneğı tarafından gerçekleştirilen bu çalıştayda, yabancılar hukuku kapsamında özgürlük ve güvenlik hakkının çeşitli biçimde ihlal edildiğı, her ilde farklı bir uygulamanın bulunması sebebiyle uygulama birliğinin bulunmadığı, yabancıların avukata erişim ve etkin başvurma hakkının ihlal edildiğı ve bu temelde avukatsız olarak birçok işleme zorlandıkları tespit edilmiştir.

Bununla beraber, yabancıların kanunda belirtilen usuli güvenceler dikkate alınmaksızın idari gözetim altına alındığı, özgürlük ve güvenlik hakkı bağlamında birçok ihlalin gerçekleştiğı tespit edilmiştir.

Yine aynı şekilde, bazı geri gönderme merkezlerinde yabancıların tutulma koşullarının da insanlık onuruna yakışır bir şekilde olmadığı, kırılgan ve hassas gruplara dikkat edilmediği görülmüştür.

Tüm bunlarla beraber, uygulayıcı, avukat ve sivil toplum ile bir işbirliği içerisine girilerek söz konusu problemlerin ortadan kaldırılabileceği ve hak temelli bir göç politikanın geliştirilebileceği de beyan edilmiştir.

